

3.6 Miljömål och sociala mål i fysisk planering

3.6.1 Miljömål

Agenda 21 är FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling. Programmet är ett globalt samarbete som anger mål och riktlinjer för att uppnå en hållbar miljö- och samhällsutveckling. Hållbar utveckling omfattar ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv. I Sverige skall samtliga kommuner ha en kommunal handlingsplan för sitt arbete med en hållbar utveckling.

Växjö kommun antog 1999 en lokal Agenda 21-strategi vilken fokuserar på sex områden, varje område har långsiktiga och mätbara mål. Under 2004 påbörjades arbetet med att omarbota och aktualisera Agenda 21-strategin till ett Miljöprogram för Växjö kommun. Målsättningen är att Miljöprogrammet ska antas under hösten 2005. Miljöprogrammet innehåller en Miljöpolicy och tre profilområden som är uppbyggt av vision, strävansmål och uppnåendemål. Dessa tre profilområden är de område inom vilka kommunen vill höja ambitionen och fördjupa sig inom de närmsta tre åren. Profilområdena är:

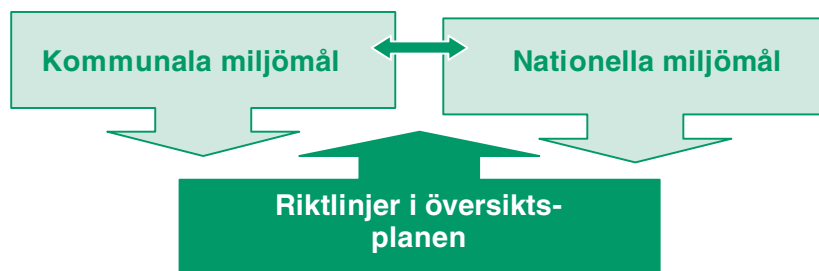
1. Leva livet
2. Vår natur
3. Fossilbränslefritt Växjö

Riksdagen fastställde 1999 de 15 nationella miljö kvalitetsmålen som anger vad vi inom en generation skall ha uppnått inom olika miljöområden. Sedan december 2002 har Kronobergs län även regionala miljö kvalitetsmål. Dessa är regionalt anpassade för att kunna tillämpas inom länet. Arbetet med de femton miljö kvalitetsmålen vilar på fem grundläggande värden;

- främja människors hälsa,
- värna den biologisk mångfald och andra naturvärden,
- ta tillvara de kulturhistoriska värdena,
- bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga,
- trygga en god hushållning med naturresurserna.

Riktlinjer i fysisk planering

Målen i Växjö kommuns Miljöprogram och de nationella miljö kvalitetsmålen är kopplade till varandra och är utgångspunkten för översiktsplanens riktlinjer, se bild. Riktlinjerna ska användas i den översiktliga planeringen, detaljplanering och bygglov och på så sätt bidra till att kommunala och nationella mål uppfylls. Översiktsplanens riktlinjer berör inte Miljö kvalitetsmålen ”Storslagen fjällmiljö” och ”Skyddande ozonskikt” och dessa är därför inte inkluderade i sammanställningen nedan.

Bild: Koppling mellan kommunala/nationella mål och riktlinjer i översiktsplanen.

Tabellerna nedan visar kopplingen mellan översiktplanens riktlinjer och respektive kommunalt och nationellt miljömål. Ofta kan en riktlinje bidra till flera miljömål men nedan finns varje riktlinje med endast en gång.

**Mål Miljöprogram
för Växjö kommun**
Vår natur

Nationella miljö kvalitetsmål
*Bara naturlig försurning, Ingen
övergödning, Levande sjöar och vat-
tendrag, Grundvatten av god kvalitet,
Hav i balans, Myllrande våtmarker,
Levande skogar, Ett rikt odlingsland-
skap, frisk luft, God bebyggd miljö*

Riktlinjer i översiktsplanen

- Utsläpp av föroreningar och näringsämnen skall minimeras. (3.1.7 Riktlinjer Sjöar och vattendrag)
- Vid reglering av sjöar och vattendrag skall hänsyn till flora och fauna och allmänna intressen vara vägledande. För vattenkraftverken ska detta kombineras med största möjliga energiutvinning. (3.1.7 Riktlinjer Sjöar och vattendrag)
- Kommunen skall verka för att fiskvandningsleder skapas. (3.1.7 Riktlinjer Sjöar och vattendrag)
- Kalkning av sjöar och vattendrag i kommunen skall pågå tills nedfallet av försurande ämnen begränsats till de nivåer naturen tål. (3.1.7 Riktlinjer Sjöar och vattendrag)
- Stads- och tätortsnära naturmiljöer skall göras mer tillgängliga och attraktiva för kommunens invånare och besökare. (3.1.7 Riktlinjer naturmiljö)
- Nyckelbiotoper skall beaktas vid exploatering. (3.1.7 Riktlinjer Naturmiljö)
- Växjöåsen, Bergundaåsen, Braåsen samt Stojbyformationen bör inte exploateras då de i mindre skala kan användas för infiltration och uttag av konstgjort grundvatten. (3.1.7 Riktlinjer Naturresurser)
- Inga ”opåverkade” mossar eller områden med höga naturvärden som pekats ut i länsstyrelsens naturvårdsprogram bör exploateras. (3.1.7 Riktlinjer Naturresurser)
- All kommunal mark ska skötas på ett högkvalitativt, miljöanpassat och aktivt sätt. (3.1.7 Riktlinjer Kommunal mark)
- I den tätortsnära skogsmarken skall tillgänglighet och tilltalande skogsmiljöer skapas. Detta innebär en variation i ålder och arter, lövträd prioriteras, stigar hålls risfria och körskador undviks. Endast mindre kalhyggen får förekomma. (3.1.7 Riktlinjer Kommunal mark)
- I områden som skall exploateras ska skogens skötsel anpassas så att området på ett aktivt sätt förbereds för den nya verksamheten. (3.1.7 Riktlinjer Kommunal mark)
- Rekreations- och friluftsmöjligheter i anslutning till sjöar och vattendrag skall utvecklas genom t ex fiske, båtliv och kanotning. (3.2.7 Riktlinjer, Idrott och rekreation)
- Områden med bra grundvattenförekomster t ex grusåsar bör säkras för framtiden. (3.4.6 Riktlinjer Vatten och avlopp)
- Uppvärmning med småskalig biobränsleanläggning bör undvikas i tät bebyggelse. (3.4.6 Riktlinjer uppvärmning)
- Vid planering och bygglov bör hänsyn tas till miljö- och hälsopåverkande störning från avloppsreningsverk, deras recipient och större pumpstationer. (3.4.6 Riktlinjer Vatten och avlopp)
- Dagvatten skall i första hand omhändertas lokalt. I andra hand skall vattenflödet utjämnas och fördröjas innan avledning sker till ledningsnät eller recipient. Dagvatten bör behandlas före utsläpp till recipient. (3.4.6 Riktlinjer Vatten och avlopp)

Fortsättning riktlinjer i översiktsplanen

- Värdefulla våtmarker, låglänta partier, översvämningsområden eller dylikt bör bevaras bl a med syfte att ta emot dagvatten från planlagda områden. (3.4.6 Riktlinjer Vatten och avlopp)
- Vid anläggandet av dricksvattentäckt i grusåsar och berg skall hänsyn tas till en eventuell förhöjd radonrisk. (3.5.6 Riktlinjer, Radon)
- Vid all översiktlig planering och detaljplanering samt i bygglovsskedet skall miljö kvalitetsnormerna beaktas. (3.5.6 Riktlinjer Miljö kvalitetsnormer)
- Tillgänglighet och närhet till och mellan sjöarna bör framhävas och göras tydligare genom attraktiva platsbildningar, gång- och cykelvägar samt gestaltning av kontakten mellan mark och vatten. (5.6.2 Riktlinjer Sjöar)
- Stadens grönstråk skall beaktas i planläggning och om möjligt stärkas. (5.7.5 Riktlinjer Grönstruktur)
- Den fysiska kopplingen mellan grönytor, cykelvägar, stadsdelsparker, skolor och bostadsnära lekplatser skall belysas i planarbetet. (5.7.5 Riktlinjer Grönstruktur)
- De gröna stråkens trygghet och säkerhet kan stärkas genom belysningsåtgärder, förbättrade siktförhållanden och kompletterande bebyggelse. (5.7.5 Riktlinjer, Grönstruktur)
- Verksamhetsområdenas grönytor bör förbättras och kan med fördel planeras tillsammans med berörda företag och fastigheter. (5.7.5 Riktlinjer Grönstruktur)
- I detaljplan- och bygglovsskedet skall skötselnivån för grönytor anges. (5.7.5 Riktlinjer Grönstruktur)
- Naturlig strandvegetation skall bibehållas och skötas med hänsyn till biologiska värden och tillgänglighetskrav. (5.8.2 Riktlinjer Sjöar)
- Sjöarnas utflöde skall ordnas så att extrema högvattennivåer undviks och att en miniminivå i sjösystemet garanteras. (5.8.2 Riktlinjer Sjöar)

Riktlinjer i översiktsplanen

- Vid detaljplanering och bygglovhantering bör hänsyn tas till kulturhistoriska objekt och miljöer. Se vidare skriften Byggnadskultur i Växjö kommun. (3.1.7 Riktlinjer Kulturmiljö)
- Ny bebyggelse skall så långt som möjligt anpassas så att värdefulla fornlämningsområden kan bevaras. (3.1.7 Riktlinjer Kulturmiljö)
- Där bullervärden kan befaras blir högre än gällande normer och riktvärden skall en bullerutredning genomföras. Senaste teknik för beräkning skall användas. (3.5.6 Riktlinjer Buller)
- Lokaliseringsprövning av ny bebyggelse i detaljplan och bygglov ska prövas enligt arbetsmetod beskriven i kapitel 3.5.1. (3.5.6 Riktlinjer Buller)
- Inom mark med förhöjd radonrisk skall byggnader, där personer vistas mer än tillfälligt, utformas i linje med gällande gränsvärden för radon. (lagreglerad) (3.5.6 Riktlinjer, Radon)
- Kulturmiljöer i anslutning till sjöarna bör lyftas fram. (3.6.2 Riktlinjer Sjöar)
- I all planläggning skall kulturvärden beaktas och när det är möjligt integreras i området. (5.2.5 Riktlinjer, Stadens kulturmiljöer)

Sammanfattning

Översiktplanens riktlinjer bidrar till lokala och nationella miljömål bl a genom prioriteringen av grönstruktur, kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik. Den sammanhållna staden, där ny bebyggelse tillkommer som förtätning eller i direkt anslutning till befintlig bebyggelse, ökar människors valfrihet av transportsätt. Blandade upplåtelseformer kan bidra till en bättre social och ekonomisk integration i nya och befintliga bostadsområden. Störande och transportberoende verksamheter lokaliseras till ett fåtal platser och på så sätt kan buller och utsläpp minimeras i närheten av bostadsområden. Andelen skyddad mark ska öka, bl a genom nya naturreservat.

I avvägningen mellan olika intressen uppkommer intresse- och målkonflikter. Ett exempel är då naturområden och grönstråk i staden fragmentiseras och mister sin ekologiska roll genom ny bebyggelse. Fler invånare innebär mer biltransporter och därmed också större miljöpåverkan. Ny teknik och arbete med attitydförändringar är därför två viktiga inslag i kommunens utvecklingsarbete.

3.6.2 Sociala mål

Den svenska folkhälsopolitiken utgår från elva målområden som fokuserar på de faktorer i samhället som påverkar folkhälsan. De elva målområden för folkhälsa är:

1. **Delaktighet och inflytande i samhället**
2. Ekonomisk och social trygghet
3. Trygga och goda uppväxtvillkor
4. Ökad hälsa i arbetslivet
5. **Sunda och säkra miljöer och produkter**
6. En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård
7. Gott skydd mot smittspridning
8. Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa
9. **Ökad fysisk aktivitet**
10. Goda matvanor och säkra livsmedel
11. Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande

Riktlinjer i fysisk planering

Tre av de nationella folkhälsomålen bedöms ha direkt eller indirekt koppling till den fysiska planeringen; Delaktighet och inflytande i samhället, Sunda och säkra miljöer och produkter och Ökad fysisk aktivitet. Nedan beskrivs kopplingen mellan kommunala övergripande mål och de nationella folkhälsomålen. Under respektive målområde redovisas hur översiktsplanens riktlinjer bedöms bidra till dessa mål. Ofta kan en riktlinje bidra till flera mål men nedan finns varje riktlinje med endast en gång.

Bild: Koppling mellan kommunala/nationella mål och riktlinjer i översiktsplanen.

Kommunalt mål

Öka möjligheterna som tillgodoser ett livslångt idrottande. (*Idrottspolitiskt program för Växjö kommun 1995*)

Nationellt folkhälsomål

Ökad fysisk aktivitet

Riktlinjer i översiktsplanen

- Nya fritids-, idrotts-, och rekreationsanläggningar samt vandringsleder bör lokaliseras strategiskt nära bostadsområden. (3.2.7 Riktlinjer, Idrott och rekreation)
- Utbyggnaden av kollektivtrafik- och cykelvägnet bör finnas med tidigt och prioriteras i planprocessen. (5.8.3 Riktlinjer Trafik)

Kommunala mål

Jämställd service och verksamhet för alla kommuninvånare. (*Växjö kommuns jämställdhetsprogram, 2002*)

Mångfald i Växjö kommun. (*Integrationspolitiskt program för Växjö kommun, 2002*)

Att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar får samma möjligheter som andra till delaktighet och jämlikhet. (*Växjö kommuns handikappolitiska program, 2002*)

Beslut ska fattas med barnets bästa som mål. (*Barnkonsekvensanalys i Växjö kommun, 2002*)

Nationellt folkhälsomål

Sunda och säkra miljöer och produkter

Riktlinjer i översiktsplanen

- Så långt möjligt bör närhetsprincipen råda. Service bör finnas tillgängligt i stadsdelarna och tätorterna med syfte att minska resande, ojämställdhet och öka tillgänglighet för äldre och personer med funktionshinder. (3.2.7 Riktlinjer, Sociala perspektiv i fysisk planering)
- Bostäder och den yttre miljön bör utformas så att de fungerar för äldre och funktionshindrade. (3.2.7 Riktlinjer Sociala perspektiv i fysisk planering)

Fortsättning riktlinjer i översiktsplanen

- Expansionen av Växjö stad skall ske så att kollektivtrafikens tillgänglighet och utbyggnad underlättas och närheten till service främjas. (3.2.7 Riktlinjer Jämställdhet)
- Detaljplaneringen skall särskilt beakta utformningen av det offentliga rummet så att en säker och trygg miljö skapas för alla människor. (3.2.7 Riktlinjer Jämställdhet)
- Blandade upplåtelseformer och funktioner skall eftersträvas i befintliga och nya bostadsområden. (3.2.7 Riktlinjer, Integration)
- Behovet av mötesplatser för invånarna skall beaktas i detaljplaneringen. (3.2.7 Riktlinjer, Integration)
- Vid allt planarbete skall en bedömning av barns och ungdomars behov beaktas och en barnkonsekvensanalys göras i enlighet med barnkonventionens intentioner. (3.2.7 Riktlinjer, Barn och ungdomar)
- I detaljplan och bygglov skall tillgänglighetsfrågorna belysas och åtgärder vidtas som stärker som bidrar till en god tillgänglighet. (3.2.7 Riktlinjer, Tillgänglighet)
- Vid trafikplanering skall "hela-resan-aspekten" analyseras utifrån god tillgänglighet. (3.2.7 Riktlinjer, Tillgänglighet)
- Rekreations- och friluftsmöjligheter i anslutning till sjöar och vattendrag skall utvecklas genom t ex fiske, båtliv och kanotning. (3.2.7 Riktlinjer, Idrott och rekreation)
- Tillgänglighet och närhet till och mellan sjöarna bör framhåvas och göras tydligare genom attraktiva platsbildningar, gång- och cykelvägar samt gestaltning av kontakten mellan mark och vatten. (5.6.2 Riktlinjer, Sjöar)
- Vid gestaltning av staden ska platsen och dess omgivning studeras och tas till vara i den fortsatta utvecklingen. Natur- och kulturmiljöer, träd och stenmurar etc kan inspirera till miljöns utformning och gestaltning. (5.7.2 Riktlinjer, Grönstruktur)
- Allt program- och detaljplanearbete bör beskriva hur föreslagen ny bebyggelse kan kombineras och utvecklas med befintlig grönstruktur. (5.7.2 Riktlinjer, Grönstruktur)
- Den fysiska kopplingen mellan grönytor, cykelvägar, stadsdelsparker, skolor och bostadsnära lekplatser skall belysas i planarbetet. (5.7.2 Riktlinjer, Grönstruktur)
- Vid all planering bör gång- och cykeltrafiken samt kollektivtrafikens behov ges företräde framför biltrafikens. (5.8.3 Riktlinjer Trafik)
- Befintligt och planerat gång- och cykelvägnät skall utformas med tanke på trygghet, säkerhet och tillgänglighet. (5.8.3 Riktlinjer Trafik)

Sammanfattning

Översiktplanens riktlinjer bidrar till att lokala och nationella mål genom ökad fokus på delaktighet och samverkan, prioritering av blandade funktioner och upplåtelseformer, höjd grönstrukturstatus samt en ökad tillgänglighet. Tillgänglighet har ett brett spektra och fångar upp bl a service, närhet, och trafikmiljö.

I avvägningen mellan olika intressen uppkommer intresse- och målkonflikter. Ett exempel är när stadens kraftiga expansion leder till ökade avstånd. Konflikter uppstår mellan principen om närhet mellan stadens funktioner och nya handelsetableringar i stadens utkanter. Kunskapen om sociala faktorer och hur de praktiskt kan hanteras i den fysiska planeringen behöver öka.